

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

С. П. Пилипенко, аспірант, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджено існуючі в економічній літературі підходи до визначення сутності понять «інвестиційний процес», «механізм інвестиційної діяльності» та «інвестиційна політика». Розглянуто необхідність формування механізму реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, механізм інвестиційної діяльності, інвестиційна політика.

Актуальність теми дослідження. Вступ України до СОТ та нові реалії ринкових відносин вимагають формування нових механізмів і підходів щодо реалізації інвестиційної політики, яка є основою для забезпечення розвитку аграрного сектору.

Все це вимагає проведення відповідних досліджень і наукового пошуку ефективних механізмів інвестування в агропромислове виробництво, їх державної підтримки та забезпечення стійкого розвитку.

Постановка проблеми. Питання інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств розглядаються багатьма науковцями економістами, однак практичні проблеми поліпшення інвестиційної діяльності аграрних підприємств не мають остаточного вирішення. Тому потребують вивчення теоретичні та практичні проблеми формування механізму реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі.

В сучасних умовах глобалізації стимулювання переходу сільського господарства на інноваційний шлях розвитку вимагає розробки комплексних заходів та ефективних механізмів реалізації державної аграрної політики та формування системи маркетингово-логістичної підтримки виробників сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних

вчених, а саме: Татаренко Н.О., Черваньов Д., Шарп У., Іванов Г.І., Берестового К.С., Борщ Л.М., Кісіля М.І., Дідківська Л.І., Чупіса А.В., Мочерний С.В., Гайдучкий А. та інші.

Метою статті є дослідження теоретичних основ і концептуальних підходів до формування механізму інвестиційної політики в аграрному секторі, розробити конкретні пропозиції по вдосконаленню механізмів державного впливу на інвестиційні процеси, які відбуваються в економіці країни.

Виклад основного матеріалу. Будь який вид інвестицій пов'язаний з інвестиційною діяльністю підприємства, що являє собою процес обґрунтування та реалізації ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення економічного потенціалу підприємства. В теорії та практиці економічного розвитку країн існує декілька моделей інвестиційного процесу, кожна з яких характеризується певними цілями і умовами та здатна до подальшої трансформації. Серед науковців в області інвестування існують різноманітні підходи щодо визначення інвестиційного процесу, проте більшість з них визначають інвестиційний процес як діяльність суб'єктів інвестування на інвестиційних ринках, що регулюють процес обміну інвестиціями та інвестиційними об'єктами. На відміну від інвестиційної діяльності, яка стосується безпосередньо діяльності конкретного суб'єкту, інвестиційний процес пов'язується з обґрунтуванням та реалізацією реальних інвестицій.

Так, наприклад, Денисенко М.П. визначає інвестиційний процес, як спільну діяльність «усіх учасників суспільного відтворення, метою якої є створення основних фондів, призначених для виробництва кінцевого продукту на заданому рівні. Він характеризується рухом вартісної і натуральної форм. Інвестиційний процес – рух частин національного доходу як вартості і його матеріалізації в основні фонди.[8] Косов Н.С. вважає, що як економічна категорія інвестиційний процес виражає сукупність відносин, які виникають між учасниками інвестиційної сфери на всіх стадіях, які пов'язані з підтримкою, удосконаленням і розширенням основного і оборотного капіталу, як у виробничій так і у соціальній сфері. [9] Г.Іванов визначає «інвестиційний процес» у вузькому розумінні «як механізм зведення до купи тих, хто пропонує гроші, з тими хто їх потребує», а у широкому – «вкладення інвестиційних ресурсів у різні об'єкти та їх послідовна, поетапна трансформація аж до кінцевої реалізації ідеї, задуму». У.Шарп, розглядає сутність інвестиційного процесу, як систему процедур за допомогою яких інвестор вирішує: в які ринкові папери інвестувати, на скільки великі повинні бути інвестиції, в який момент їх необхідно здійснювати і складається з п'яти основних етапів: вибір інвестиційної політики, аналіз ринку цінних паперів, формування портфеля цінних паперів, перегляд портфеля цінних паперів, оцінка ефективності портфеля цінних паперів. [10]

Таким чином, можемо визначити інвестиційний процес у широкому розумінні, як механізм реалізації інвестиційної діяльності, який орієнтований на обґрунтування доцільності інвестування, як механізм трансформації інвестицій в конкретний об'єкт, перетворення вкладених інвестицій в отримання нової споживчої вартості для досягнення кінцевої мети. У вузькому розумінні інвестиційний процес – це механізм реалізації інвестиційної діяльності, що безпосередньо зорієнтований на обґрунтування доцільності інвестицій та реалізацію конкретних проектів.

Інвестиційний механізм виступає рушійним елементом інвестиційної діяльності. Термін «механізм» залучений з технічних галузей знань і відображає його роль у супроводі відповідних процесів (технічних, соціальних, економічних). Відповідно до термінологічного словника,

механізм – це система, яка визначає порядок якого–небудь виду діяльності або процесу [14]. Відповідно, у словниках з економічним спрямуванням економічний механізм розглядається як сукупність методів та засобів впливу на економічні процеси, їх регулювання [15]. У тлумачному словнику економіста за редакцією професора С.М. Гончарова дано три визначення механізму: 1. Пристрій, прилад, що здійснює ряд механічних операцій. 2. Сукупність процесів, прийомів, методів, підходів. Здійснення певних дій задля досягнення мети. 3. Механізм управління – спосіб організації управління суспільним виробництвом з притаманними йому формами, методами, засобами, що відповідають кожній історичній епосі та соціально–економічному устрою.

Під такою дефініцією як «механізм» прийнято розуміти систему, або спосіб, що визначає порядок певного виду діяльності, деяких ланок та елементів, що приводять їх у дію [], а також внутрішню будову, систему, сукупність станів і процесів, з яких складається звичайне явище [].

Вважаємо за доцільне дати наступне визначення терміну «механізм», як організаційно–економічну систему, яка забезпечує вплив різноманітних форм, методів і підходів на економічні процеси, порядок їх регулювання і взаємодії. Таким чином, механізмом регулювання інвестиційної діяльності є сукупність взаємозалежних інструментів, форм, методів і підходів, регулювання яких впливає на економічні процеси щодо обсягів, напрямів руху інвестицій .

Якщо інвестиційна діяльність – це складова економічної діяльності підприємства, то як і будь–який інший бізнес–процес вона потребує визначення організаційно–економічних методів і форм управління всіма стадіями інвестиційних процесів на рівні підприємства, а отже використання інвестиційного механізму. Але основу інвестиційного механізму визначає інвестиційна політика, яка визначає об'єкт та період інвестування, джерела інвестицій, нормативний коефіцієнт ефективності та період окупності тощо.

В науковій літературі поняття «інвестиційна політика» інвестиційна політика по різному визначається науковцями. Так Борщ Л.М. []

визначає інвестиційну політику держави, як комплекс заходів, що забезпечують формування сприятливого національного інвестиційного клімату і підприємницького середовища в країні, які спрямовані на досягнення максимально високого ефекту від вкладення державою ресурсів у будь-якій формі; створення пріоритету розвитку галузей і сфер господарського комплексу, що забезпечують рівноправну, конкурентну основу для співробітництва на світових інвестиційних ринках; створення умов збалансованого розвитку регіонів і галузевих господарських комплексів та збереження балансу інтересів усіх соціально-суспільних груп у країні». За визначенням С.В. Мочерного «Інвестиційна політика – це комплекс урядових рішень, які визначають основні напрямки капітальних вкладень в економіку в різні її сфери і галузі» []. А.Г. Завгородній наводить наступне тлумачення: «Політика інвестиційна – це загальнодержавні принципи рішення та заходи, що визначають напрями використання капітальних вкладень у сферах і галузях економіки з метою забезпечення ефективності та пропорційності її розвитку, усунення міжгалузевих і внутрішньогалузевих диспропорцій, досягнення оптимальних співвідношень між розвитком матеріального виробництва і невиробничої сфери тощо» []. На мою думку більш точним і повним поняттям, яке поєднує в собі мету інвестиційної політики і завдання держави в цьому напрямку є визначення, яке наводить Дідківська Л.І. [], так під «державною інвестиційною політикою – це діяльність держави щодо регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації цілей економічної, науково-технічної та соціальної політики; комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову, підвищення ефективності національної економіки».

Інвестиційну політику визначає держава. Державна інвестиційна політика повинна бути направлена на створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, стимулювання залучення приватного капіталу як українського так і іноземного, а також пошук нових форм спільного інвестування в перспективні проекти (приватні та державні). Держава визначає інвестиційну політику не тому, що наділена політичною владою, а з метою забезпечити високий рівень життя, соціальний захист

громадян, створення сприятливого інвестиційного клімату. Держава реалізовує інвестиційну політику через прийняття правових актів, регулювання інвестиційних потоків, фінансування тощо.

Механізм державного регулювання інвестиційними процесами представляє собою сукупність інструментів і методів вплив держави на інвестиційну політику суб'єктів господарювання. Формування механізму реалізації інвестиційної політики пов'язано з використанням всіх ринкових механізмів по регулюванню інвестиційної діяльності.

При формуванні механізму державного регулювання інвестиційних процесів необхідно звернути увагу на три наступні напрямки:

1. безпосередній вплив (податкове, бюджетне, фінансово-кредитне, адміністративне регулювання тощо);
2. гарантування захисту інвестицій;
3. інформаційне забезпечення, консалтингова, маркетингова та інша державна підтримка інвестування.

Механізм безпосереднього державного впливу держави повинен враховувати інтереси всіх учасників процесу і господарюючих суб'єктів різних форм власності і може включати:

- формування конкурентоздатного приватного сектору економіки;
- розвиток фондового ринку і портфельного інвестування;
- формування інвестиційних інститутів, які здатні не тільки акумулювати вільні фінансові ресурси, але й ефективно управляти ними, організовувати ефективний інвестиційний процес на конкретній території;
- формування економічного механізму фінансування інвестиційної діяльності на регіональному рівні;
- формування економічного механізму створення і ефективного функціонування ринку інвестицій, який включає не тільки іноземний капітал, а й власні фінансові ресурси підприємств і організацій всіх форм власності, вільні грошові кошти територій і населення.

Слід відмітити, що останнім часом у наукових та методичних розробках недостатньо уваги приділяється розробці дійового механізму регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі, формуванню ефективних методів та інструментарію, особливо на регіональному рівні. Механізм регулювання інвестиційної діяльності включає моделі, форми,

методи, інструменти, а також інституціонально-правові структури інвестиційної діяльності, однак недостатньо чітко сформульовано механізми інвестиційної політики в аграрному секторі, тому пропонується власна класифікація, яка дозволяє оцінити реальні можливості впливу на інвестиційну діяльність на всіх рівнях управління.

- Організаційно-економічний механізм реалізації інвестиційної політики, який є основою для забезпечення стійкого розвитку аграрних формувань України. В Україні найважливішим завданням держави на сучасному етапі є створення цілісної системи економічного управління і регулювання розвитком агропромислового виробництва. Важливою є об'єктивна оцінка сучасного стану організаційно-економічного механізму інвестиційної системи, яка показує наскільки потрібне глибоке наукове обґрунтування його подальшого розвитку. Основою для цього повинні стати науково-технічний прогрес, інноваційні технології та інвестиційні процеси, які сприятимуть високій ефективності і стійкості розвитку аграрного виробництва.

- Фінансово-економічний механізм реалізації інвестиційної політики, як сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави у процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення. Основні напрямки фінансово-економічного механізму агропромислового виробництва повинні забезпечувати ефективне виробництво сільськогосподарської продукції та її подальшої переробки й реалізації, покращення інвестиційного клімату та залучення інвестицій за допомогою наступних інструментів: інвестиції, податкова база, цінова політика, державні субсидії, повноцінний ринок землі, кредитування, вихід на світовий ринок.

- Інформаційний механізм, як механізм реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі, інформаційного забезпечення сільських громад, фінансового забезпечення сучасних інформаційних технологій, що сприяють науково-технічному прогресу та розвитку агропромислового виробництва. Інформаційне забезпечення розвитку ринків основних видів аграрної продукції є одним із важливих компонентів у системі ресурсного забезпечення управлінської діяльності суб'єктів ринкової інфраструктури, формування державної маркетингово-логістичної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, надання дорадчих послуг, біржової торгівлі на базі сучасних інформаційних технологій тощо.

Висновки. Вважаємо, що формування механізму інвестиційної політики в аграрному секторі є найважливішим завданням соціально-економічного розвитку держави. Основою для цього повинні стати науково-технічний прогрес, інноваційні технології та інвестиційні процеси, які сприятимуть високій ефективності і стійкому розвитку аграрного виробництва.

Держава повинна більш ефективно впливати на інвестиційну діяльність аграрних підприємств через застосування, як відомих так і нових інвестиційних механізмів, які змінюються відповідно до вимог часу та ринкових відносин. В науковому дослідженні пропонуємо для застосування наступні механізми: організаційно-економічний механізм, фінансово-економічний механізм, інформаційний механізм, механізм державного регулювання, інноваційно-інвестиційний механізм, організаційно-правовий механізм, науково-технічний механізм, механізм амортизації основних фондів тощо.

Пропонуємо формування комплексного механізму інвестиційної політики, який поєднує в собі риси вищеперерахованих механізмів, набуває особливого значення і потребує наукового дослідження.

Список використаної літератури:

1. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: підручник для студентів / М.П. Денисенко. – К.: Алеута, 2003. – 338.
2. Липсиц, И. В. Экономический анализ реальных инвестиций : учебник / И. В. Липсиц, В. В. Косов. – М.: Экономист, 2003. – 347 с.
3. Иванов Г.И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования / Г.И. Иванов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 352с.
4. Шарп У. Инвестиции / Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж.; [пер. с англ.]. – М.: ИНФРА-М, 1999. – XII. – 1028с.
5. Гайдучький А. Мотиваційні чинники міжнародних інвестиційних процесів/ А.Гайдучький // Фінанси України. – 2004. – №12. – с. 50–70
6. Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський / 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
7. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С.М. Гончарова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. Ред.) та ін.. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848с.
10. Борщ Л.М. Інвестування: теорія та практика: навч. посібник / Л.М. Борщ, С.В.Герасимова. – (2-е вид., перероб. і доп.). – К.: Знання, 2007. – 685с. – (Вища школа ХХІ століття)
11. Економічний словник – довідник: за ред. д. е. н., професора С.В. Мочерного / С.В.Мочерний – К.: Феміна, 1995. – 368с.
12. Завгородній А.Г. Інвестиційний словник: навч. посібник / А.Г. Завгородній, Г.Л.Вознюк, Г.О. Партин. – Львів: Бескид біт, 2005. – 512с.
13. Дідківська Л.І. Державне регулювання економікою: навч. посібник // Л. Дідківська, Л.Головко. – 5-те вид. – К.: Знання, 2006. – 213с.
14. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: Верховна Рада України; Закон України від 18.09.1991 №1560–XII / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст. 647
15. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. пос./Н.О.Татаренко, А.М.Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 159с.

Пилипенко С. Теоретические аспекты формирования механизма реализации инвестиционной политики в аграрном секторе

В статье исследованы существующие в экономической литературе подходы к определению сути понятий «инвестиционный процесс», «механизм инвестиционной деятельности» и «инвестиционная политика». Рассмотрена необходимость формирования механизма реализации инвестиционной политики в аграрном секторе.

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный процесс, механизм инвестиционной деятельности, инвестиционная политика.*

Pilipenko S. Theoretical aspects of the formation of the mechanism of the investment policy in the agricultural sector

The article investigates the existing economic literature approaches to determining the nature of concepts "investment process", "investment activities mechanism" and "investment policy". The necessity of forming of the mechanism for implementing investment policies in the agricultural sector.

Key words: *investments, investment activity, investment process, is investigated mechanism of investment activities, investment policy.*

Дата надходження до редакції: 06.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупніс А.В.